

VIẾT CHO NGƯỜI "ĐÃ CHẾT"

(Bài 24)

I.

***/ Chuyện đời xưa.**

Sài Gòn, thứ Tư, June 14/2017.

Một Truyện Dài Không Tên tập I được xuất bản tại San Jose, tháng 4/1994.

Điều khắc gia Nguyễn Thanh Thu, tác giả bức tượng đồng Tiếc Thương đặt ở Nghĩa Trang Quân Đội Biên Hòa thời kỳ trước 1975, là một trong những độc giả tỏ ra rất hâm mộ tác phẩm ấy.

Một lần cùng TNH và Âu Cơ lái xe xuống Santa Ana với chẳng mục đích gì ngoài chuyện đi chơi khơi khơi, đến gặp anh Trần Ngọc.

Trần Ngọc độc thân, người Huế, tính tình nhỏ nhẹ, xuất thân Đại Học Chính Trị Kinh Doanh Dalat khóa 1, lớn hơn tôi gần chừng chục tuổi.

Vượt biên qua Mỹ, thoát tiên rất mê chính trị, từng theo “phò” các ông Lê Quốc Túy, Lê Tư Vinh.

Sau, vỡ mộng công hầu, quay ra làm thư ký cho một văn phòng Luật sư; lại nghe nói cũng có thời làm Tổng Thư Ký Hội Văn Bút VN hải ngoại do nhà thơ Viên Linh làm “chủ tịch”.

*Thế rồi, Văn cũng bay mà Bút cũng gãy nên Trần Ngọc quay về an phận làm “anh quét vườn” cho một dinh thự ở tận vùng Hollywood xa tít, lại cũng sáng tác thi ca, lấy bút hiệu **Phù Dung**.*

Anh được tôi và TNH kết như người thân, hễ mỗi lần bọn tôi xuống Nam Cali là cùng nhau đi ăn đi chơi, xong, về cái “ổ chuột” của anh ngủ lại. Mà nếu anh lên San Jose, nhà cửa em gái đề huề cũng không thèm ở, chỉ muốn “trải chiếu túi ngủ cạnh ghế đàn piano nhà TVân” mà qua đêm thôi!

Trần Ngọc có cái tật dễ thương là cứ hay “đem khoe” TVân & TNH với bất cứ người bạn nào dưới Santa Ana.

Một lần trong năm 1991, người “được” giới thiệu là điều khắc gia Nguyễn Thanh Thu vừa mới ở VN sang. Nơi chốn cư ngụ là trong một cái garage, ánh sáng thấp bằng đèn dầu, trông rất nghèo nàn tội nghiệp.

Bữa ấy vừa ở San Jose xuống đã bị Trần Ngọc “bắt” đưa đến nhà Nguyễn Thanh Thu.

Trời oi nồng nóng bức, tôi xin Nguyễn Thanh Thu cho tắm nhờ để tẩy đi bụi bặm đường xa trước khi ngồi vào cuộc rượu tại nhà một người bạn khác của Trần Ngọc.

Nguyễn Thanh Thu bèn chỉ cho thấy cái phòng tắm “lộ thiên” được bao lại bằng một tấm tãng ở một góc sân. Nước được đổ vào thùng, khi tắm cứ cầm gáo múc dội khắp người chứ chẳng vòi sen vòi rồng gì ráo.

Lúc đã khỏe khoắn nhờ “lòng yêu nước”, tôi theo cả bọn qua nhà một anh bạn khác của Trần Ngọc đã được thông báo từ buổi hôm qua rằng “có TNH & TTBG đến Nam Cali.”

Một bàn tiệc dài bày ra. Nguyễn Thanh Thu ngồi đối diện tôi. Ông nói giọng Nam, tướng mặt xấu, dữ, thân hình thô cục, trông chẳng chút gì “nghệ sĩ”! Trên đầu, ông đội chiếc nón bê rê Nhảy Dù bằng nỉ màu đỏ, lệch sang một phía. Nghe Trần Ngọc nói ông từng là Đại úy Nhảy Dù trong QLVNCH, tôi mới chợt nghĩ: “À! Thì ra!”

Đêm đó, thấy rõ ràng Nguyễn Thanh Thu “hâm mộ” TTBG! Ông nói:

-Anh Trần Ngọc đưa cho tôi đọc các tác phẩm BG, tôi thích lắm. Cô “phải như thế nào” thì mới dám viết thẳng viết thật những điều mình nghĩ.

Trần Ngọc xen vào:

-BG ơi, anh Thu khen em đó. Lúc này cùng anh và TNH đi mua rượu, anh Thu hỏi: “Cô đó là ai mà hay quá?” Anh đáp: “BG vừa là nhạc sĩ vừa là nhà văn”. Rồi anh hỏi lại anh Thu: “Nhưng BG hay như thế nào?”

Bấy giờ Nguyễn Thanh Thu đáp thay Trần Ngọc:

-Từ ngày qua Mỹ, cũng có nhiều phụ nữ đến tìm tôi nhưng chẳng ai như cô BG cả. Bà nào trước khi ngồi đều lấy ngón tay quét lên mặt ghé xem có bụi không rồi mới dám đặt đít (!). Còn cô BG chẳng những không làm dzậy, lại còn xin tôi cho tắm nhờ một cách rất tự nhiên!

Chữ “đặt đít” rất lỗ mãng Nam Kỳ của ông điêu khắc gia nổi tiếng làm tôi thích thú.

Lại nghe Nguyễn Thanh Thu nói:

-Cô viết hay lắm, mấy đêm rông tôi đọc say mê các bài Một Truyện Dài Không Tên của cô.

Tôi hỏi:

-Giao thiệp BG, anh có sợ điều đó?

Vẻ mặt Nguyễn Thanh Thu dửng dưng:

-Không. Tại sao sợ? Nếu muốn, BG có thể để cái máy khâu băng ngay trên bàn, ở chỗ này này. (Ông gõ gõ ngón tay lên khoảng rộng giữa hai người).

-Anh nói thật?

Thu gật đầu:

-Tôi thắng Đại úy Dù, sợ gì ai mà không thật?

Thế là cái máy được đặt ngay giữa tôi và Nguyễn Thanh Thu.

Tôi nói:

-Từ lâu BG đã nghe về sự linh thiêng của bức tượng Tiếc Thương đặt nơi cổng vào Nghĩa Trang Quân Đội. Nay hân hạnh được ngồi chung bàn rượu với tác giả, có thể nào xin anh nói cho nghe lai lịch bức ấy ra sao?

Nguyễn Thanh Thu kể, vẻ mặt rất hứng thú:

-Vào thời điểm 1966, cuộc chiến Bắc Nam đang diễn ra ác liệt. Tình hình trong nước rất rối loạn. Dân chúng bị xách động biểu tình liên tục, các đảng phái đua nhau tranh giành ảnh hưởng đối với Hội Đồng Quân Nhân Cách Mạng.

(Đây có lẽ là thời điểm các bài viết của Uyên Thao được cô em gái và đám bạn Gia Long hâm mộ.)

Bấy giờ, Tổng thống Thiệu đang là Chủ Tịch Ủy Ban Lãnh Đạo Quốc Gia, cho vời tôi đến gặp, trình bày dự án xây dựng Nghĩa Trang Quân Đội nằm cạnh xa lộ Biên Hòa.

Ông Thiệu nói:

-Tôi muốn trước cổng vào Nghĩa Trang phải có một bức tượng lớn, xứng đáng, mang biểu tượng cho Những Chiến Sĩ VNCH đã hy sinh đời mình vì lý tưởng tự do.

Qua nhiều lần gặp để bàn bạc với TT Thiệu, tôi hứa là sẽ trình lên Tổng Thống các bản vẽ sau một tuần lễ nghiên cứu.

Về nhà, tôi lo lắng đến mất ăn, mất ngủ, đầu óc lúc nào cũng suy nghĩ tới đề tài mang ý nghĩa theo ý Tổng Thống.

Bữa nào tôi cũng đến Nghĩa Trang Quân Đội khu Hạnh Thông Tây Gò Vấp để suy ngẫm, phác các bức vẽ theo cảm xúc ngay tại chỗ. Ở đó, mỗi ngày nhìn thấy những chiếc trực thăng đưa các quan tài bọc kẽm về nơi an nghỉ cuối, lòng xốn xang xúc động nhưng đề tài vẫn chưa được nghĩ ra.

Thế rồi vào ngày thứ sáu của lời ước hẹn, buổi trưa, trên đường từ Nghĩa Trang Quân Đội trở về, trời nắng chang chang, tôi ghé vào một tiệm nước bên đường để giải khát.

Khi bước vào quán, thấy một Hạ sĩ Nhảy Dù đang ngồi uống bia, trên bàn có mấy vỏ chai không, lại cũng có hai cái ly rót đầy chất nước màu vàng đang sủi bọt.

Ngồi ở bàn đối diện, thấy anh kia vừa uống vừa làm bầm chuyện trò với cái ly trước mặt. Rõ ràng là anh ta đang thì thầm với một người bạn đã chết. Cứ chập chập, sau khi uống cạn ly mình, anh Hạ sĩ lại cầm ly bạn rót qua ly anh, xong kêu một chai mới rót đầy vào ly trống của bạn.

Vừa cảm động vừa thú vị, tôi bước qua bàn anh ta, ý muốn làm quen. Anh quắc mắt nhìn tôi, rồi chẳng nói chẳng rằng, rút ra cái bóp đựng giấy tờ đưa cho tôi (giống y như đang trình giấy cho Quân Cảnh).

Thoạt tiên tôi ngần ngại, nhưng rồi cũng cầm lấy, đem về bàn, mở ra xem, thấy có vài tấm hình đen trắng chụp cảnh chiến trường giữa anh ta với các đồng đội. Tôi ghi nhớ số KBC và số quân anh Hạ sĩ, xong đem bóp trả lại cho anh.

Người Hạ sĩ Nhảy Dù Võ Văn Hai đó là “người mẫu” tình cờ cho bức tượng đồng Tiếc Thương của ông Nguyễn Thanh Thu, chính thức được dựng lên ở cổng vào Nghĩa Trang Quân Đội Biên Hòa trong buổi lễ khánh thành Nghĩa Trang vào ngày Quốc Khánh 1/11/1966.

(Phải hơn nửa năm sau, anh Thuận Văn Chàng “mới chết”. Vì vậy cái hôm cuối tháng 5/1967, vào viếng quan tài anh Chàng lần chót, tôi đã nhìn thấy bức tượng anh lính Nhảy Dù đang ngồi cầm súng dựng ngay cổng vào Nghĩa Trang).

□

||.

***/ Chuyện đời xưa.**

Sự giao thiệp với Nguyễn Thanh Thu kéo dài trong chừng mực. Ông hay gọi điện thoại chuyện trò với tôi về chữ nghĩa, văn chương. (Thấy, ông cũng là người có trình độ.)

Một buổi, nghe ông nói:

-Đọc BG, tôi thích lắm. Nghĩ, tài năng cô đáng được người đời sau ghi nhớ. Vì vậy tôi có ý định làm tặng BG một cái bust.¹

Tôi cảm động, lặng đi một lát, xong nói:

“Nhưng, anh mới ở VN qua, đời sống và công việc chưa ổn định, tặng BG một cái bust tốn tiền vật liệu lắm, BG không dám nhận đâu.”

Bên kia đầu giây, Nguyễn Thanh Thu nói:

"BG đừng nên từ chối. BG xứng đáng với điều đó."

Tôi ngần ngại:

"Hay là thế này: Nếu đặt anh làm một cái bust thì phải tốn bao nhiêu? Đời sống anh còn lúng túng, BG chỉ dám xin công thôi chứ không dám nhận tặng vật của anh."

¹ Bust: (tiếng Pháp) chỉ bức điêu khắc gồm đầu, vai và phần ngực trên của một người.

Giây lát “hưng thú nghệ thuật” qua đi, bây giờ cái máu “lý tài” trong Nguyễn Thanh Thu trỗi dậy. Ông nói:

-Với người khác thì tôi tính ba ngàn dollars, có khi hơn nữa, còn BG tôi tính hai ngàn, chỉ lấy cho phần mua vật liệu!

Tôi nghe, hết hồn! Cứ tưởng bày chuyện để giúp bạn ở bước sống đầu tiên, dừng lại con số vài trăm, nào dè lên số ngàn thì quả là ớn thiệt! Vì vậy đâm ú ớ:

-Để BG hỏi lại ý kiến TNH xem sao rồi sẽ trả lời anh biết.

Hỏi, thì TNH nói:

-Ở với em, biết em rất mê các bức tượng nghệ thuật. Bây giờ Nguyễn Thanh Thu đề nghị con số hai ngàn, bố thấy cũng OK. Vừa có tượng cho em, vừa giúp anh ta có môi thu nhập.

Vậy là kết thúc như sau:

+ Xuống Nam Cali, tại nơi cư trú của Nguyễn Thanh Thu, TNH cầm máy ảnh đi vòng quanh chỗ tôi ngồi trong tư thế đang kéo violon, bắt những “pô” hình theo sự hướng dẫn của Nguyễn Thanh Thu.

+ Tiền phải đưa đủ 2,000 dollars trước, một tháng sau xuống lấy tượng, một bức tượng nếu không được đúc bằng đồng vụn thì sẽ bằng ciment cứng của Mỹ.

+ Thời gian đúc là một tháng.

+ Bữa ấy không đủ tiền, nên chỉ đưa trước cho Nguyễn Thanh Thu một ngàn, một ngàn còn lại sẽ giao khi lấy tượng.

***/ Một tháng sau.**

Từ San Jose lái xe xuống Santa Ana, đến cái garage chỗ Nguyễn Thanh Thu cư ngụ thì trời đã nhá nhem tối. Nguyễn Thanh Thu đứng chờ từ ngoài cửa, đón ba người vào chỗ để tượng. Giơ tay cầm chéo khăn đang phủ, Thu nói:

-BG phải cẩn thận, chỗ tay archet đang còn ướt.

Bức màn được gỡ ra, cả 8 con mắt cùng chú vào cái bust.

Thế là... rõ ràng sự thất vọng trong tôi lây nhanh sang TNH và luôn Trần Ngọc...

Bức tượng xấu ơi là xấu! Không còn chỗ nào xấu hơn để có thể chê! Cả ba người đều đâm ra “ngong” rồi biến thành “câm” hẳn!

TNH lẳng lẳng bê tượng ra xe, xong trở vào nói với Nguyễn Thanh Thu và Trần Ngọc:

-Định ký cái check một ngàn trả anh Thu nhưng thấy nhà thấp đèn dầu tối quá, để chốc nữa qua nhậu nhà anh bạn kia, sáng sửa hơn, sẽ ký.

Nguyễn Thanh Thu cũng bằng lòng.

Chờng qua tới nhà người bạn kia, thấy Thu cứ quanh quẩn ngoài sân, không vào bàn tiệc, nghe anh ta nói với Trần Ngọc:

-Đuôi thằng (một vị khách tên gì đó quên rồi) đi thì tôi mới vào.

Trần Ngọc vốn tánh hiền lành, năn nỉ mãi cũng chẳng thay đổi được ý nghĩ Nguyễn Thanh Thu.

Lại nghe TNH bảo:

-Anh Thu không chịu vào thì anh Trần Ngọc đưa anh về đi.

Nửa giờ sau, Trần Ngọc quay lại bàn tiệc, kể:

-Tôi ra nói với Nguyễn Thanh Thu là không thể bảo thằng (tên gì đó) về vì nó cũng là khách được mời như tôi với anh. Vậy nếu anh không muốn vào thì tôi đưa anh về.

Tức thì Thu hỏi: “Còn tiền?”

Tôi ngạc nhiên: “Tiền gì?”

“Tiền một ngàn TNH & BG còn thiếu trên bức tượng!”

Tôi phải nói: “Nếu anh vào, ở đây đèn đóm sáng sủa, TNH sẽ ký cho anh cái check.”

Thu vẫn vùng vằng nhất quyết đòi “đuôi” thằng (kia) thì mới chịu vào.

Tôi phải nói: “Anh cứ về đi. Sáng mai BG & TNH qua nhà anh trả. Tôi bảo đảm với anh điều đó. Tôi biết rõ TNH & BG. Danh dự tui nó không bao giờ để mất bằng con số 1,000 dollars đâu.”

Sáng kế tiếp, tôi ra xe lầy xách tay, nhìn bức tượng nằm trơ trọi ở băng sau, ngó kỹ hơn, vừa thấy tội nghiệp lại càng thêm ghét bỏ.

Đó là một bức bán thân cao khoảng nửa mét đắp bằng thạch cao trắng; trình bày tôi đang trong tư thế kéo violon, cây đàn kẹp ở cổ, hay tay vung cao, áo khoác ngoài mở rộng, mặt đắm chìm vào giai điệu.

Kỹ thuật tạo hình tương xứng hoàn toàn không có.

Một khối thạch cao chiều đứng nửa thước, ngang chừng một ô tay mà cái đầu chiếm hết $\frac{3}{4}$ khối, thì nhìn, thấy đúng là một quái thai, một người lùn có cái đầu thiệt to!

(Bây giờ không biết diễn tả sao cho hết cái cảm giác vừa “chán ghét” lại vừa như bị “xúc phạm, lăng nhục” buổi sáng hôm đó! Chử “xúc phạm, lăng nhục” này phải hiểu là dành cho tình yêu Nghệ Thuật trong tôi chứ chẳng phải cho cá nhân mình. Lúc này hồi tưởng, vẫn chỉ thấy hiện ra trong đầu bốn chữ ấy.)

Lúc uống café điểm tâm trong nhà Trần Ngọc, cái đầu cứ vẫn vương theo khối “nghệ thuật bị bôi bác quá độ”, tôi bật nói:

-Nếu bức tượng mà đem về nhà, em sẽ vứt nó trên rằm thượng cho rảnh mắt! Thấy xấu ời là xấu!

Tức thì TNH la to:

-Lúc này ra xe, nhìn nó, bố cũng đã nghĩ liền câu nói lúc này của em.

Tôi hỏi TNH:

-Bố nghĩ sao nếu mình đem trả nó cho Nguyễn Thanh Thu, chấp nhận mất 1,000 tiền cọc nhưng ít ra không phải trả thêm 1,000 còn lại?

TNH vỗ đùi, hưởng ứng:

-Hay! Bố chỉ sợ em tiếc bức tượng, nhưng nếu đã nghĩ như thế thì mình cứ làm đi!

Trần Ngọc góp ý:

-Trước khi qua giao lại cho Nguyễn Thanh Thu, anh đề nghị BG nên đem bức tượng ra công viên chụp vài tấm hình làm kỷ niệm.

Nói là làm, tâm trạng muốn “tống đi cho rảnh mắt” được thi hành ngay bằng cụ thể hành động.

Khi đến trước nhà Thu, tôi đâm sợ, ngồi lại ngoài xe với Âu Cơ, để TNH và Trần Ngọc vào tìm cách ứng xử.

Diễn biến trong nhà Nguyễn Thanh Thu về sau được kể:

Đem tượng vào, thoát đầu Nguyễn Thanh Thu tưởng là đưa sang điều chỉnh (như cú gọi ban sáng của ông: “BG đem qua đây, tôi chỉnh lại vài chỗ. Nhất là ở tay cầm archet, còn ướt, lớp đắp chưa khô, sợ nó gãy”), chùng nghe TNH nói:

-Tôi đem tượng qua trả lại cho anh. Tôi biết tánh vợ tôi. BG rất yêu nghệ thuật, nhưng với bức này, thấy BG không thuận, tôi sợ nếu đem về nhà sẽ bị cổ vát trên rằm thương thì tội nghiệp! Anh giữ để bán lại cho ai thì bán.

Khuôn mặt Nguyễn Thanh Thu bắt đầu đỏ, miệng nói nhanh, điệu cọc cằn trong cơn tức giận:

-BG khinh tôi! Không tin tưởng nghệ thuật của tôi. Tôi sẽ hoàn tiền lại cho BG.

Vừa nói, tay vừa rút bóp, vẻ rất háp tấp, lấy ra một cọc tiền bằng giấy 20 đô la, đếm đếm, la to: “À không phải”, lại lôi xấp giấy 100, đếm đủ 1,000, đưa TNH:

-Tôi, thằng con cưng của Tổng Thống Thiệu mà BG khinh tôi. Thôi trả lại BG số tiền đã nhận.

[Với điều này, TNH kể:

“Mình tưởng ông nghèo, tạo cơ hội cho ông làm việc, nào ngờ ông còn giàu hơn mình, xấp 100 đô la thấy dày cả cọc!”]

TNH đưa trả lại 500, nói:

-Xin gửi anh 500 tiền vật liệu.

Nguyễn Thanh Thu “giã nấy”, xua tay lia lịa:

-Không, không, trả lại cho BG, BG khinh tôi! BG khinh tôi!

Trần Ngọc xen vào:

-Thôi, anh em với nhau cả, đi uống café xong về tính.

Tức thì Nguyễn Thanh Thu quay qua Trần Ngọc, nạt lớn:

-Tôi cấm anh không được nhận tiền TNH nếu TNH có đưa cho anh.

[Phân tích câu này, TNH và Trần Ngọc về sau nói:

-Cái về ông như “lầy” với ngầm ý rằng: “Nếu TNH có đưa tiền trả tôi thì anh Trần Ngọc cứ nhận đi!”]

Lại quát to với Trần Ngọc:

-ĐM! Còn anh nữa. Từ rày mà anh còn đi uống café với TTBG thì đừng có gặp mặt tôi nữa. ĐM!

Trần Ngọc (dân Huế vốn tánh ôn hòa), thấy Nguyễn Thanh Thu bắt đầu giở giọng “du côn”, sợ cái máu “du côn” không kém của TNH cũng nổi dậy đấm thành to chuyện, nên kéo vội TNH ra xe.

Chuyện ông Đại úy Nhảy Dù điêu khắc gia này nhớ lại mệt quá, để thành thoi cái đầu một tý, sẽ kể tiếp đoạn sau của “bức tượng 2,000 đồng xấu như ma lem!” lý thú hơn, ngày mai.

[]

(Trần Thị Bông Giấy)

*(Bài viết xong tại khách sạn Vina Terrace Sài Gòn,
thứ Tư, June 13/2017, 6:08 chiều.)*

[]